

Vi er mer optimistiske, men fortsatt utfordringer i 2017

KONJUNKTURBAROMETER
for Sør- og Vestlandet

Januar 2017

SpareBank
SR-BANK

2016: Overlevelse og omstilling!

2017: Økt lønnsomhet og bedre tider?

Året vi nå har lagt bak oss har vært krevende for mange bedrifter, familier og enkeltmennesker i vår landsdel. Bildet er likevel sammensatt. Det er relativt store forskjeller mellom de fire fylkene og mellom ulike næringer og bransjer. Virksomheter med et stort innslag av eksport, har hatt et godt 2016 takket være en svak krone. Bedrifter med stor avhengighet av olje og gass, har vært gjennom et krevende år.

Ved inngangen til 2017 er det betydelig større optimisme å spore, enn ved starten av 2016. Hovedindeksen er nå på 54 %, mot 47 % i fjor. Siste måling ender opp på samme nivå som målingen i august, og bekrefter at optimismen er i ferd med å feste seg. Mer enn halvparten av de spurte bedriftslederne i landsdelen, har med andre ord fortsatt positive forventninger til framtiden.

Samtlige parametere viser oppgang sammenlignet med målingen vi gjorde for 12 måneder siden. Samtidig uroer det meg at andelen bedrifter som forventer økning i antall ansatte fremover, faller sammenlignet med målingen i august. >

Arne Austreid
administrerende direktør

- > Arbeidsledighet er vanskelig både for den som rammes og for samfunnet som helhet. Det er trolig flere årsaker til at bedriftslederne svarer som de gjør med hensyn til forventninger til nyansettelser. Det kan skyldes usikkerhet for effekten av digitalisering og store teknologiske endringer. Usikkerhet i seg selv, er en betydelig faktor som begrenser nyrekruttering. Beklageligvis tror jeg derfor at vi må forvente en ledighet i 2017 på om lag det samme nivå som fjoråret.

Det er viktig at vi legger til grunn at bedriftene i landsdelen, også i 2017, vil ha ulike ståsted og rammebetingelser som vil prege selskapenes økonomiske resultater. Noen næringer og bransjer, spesielt innen bygg og anlegg, ser ut til å gå inn i en betydelig bedre periode enn det året de har lagt bak seg. Eksportrettede bransjer kan bli rammet av en sterkere krone, som igjen kan utfordre lønnsomheten. Oljeprisavhengige virksomheter vil fortsatt stå overfor utfordring, selv om flere av disse vil bevege seg fra fokus på overlevelse til fokus på lønnsomhet igjen. Med utgangspunkt i at de ulike fylkene i vår landsdel har ulik bransje- og næringssammensetning, vil vi også oppleve forskjeller mellom fylkene.

Vi må fortsette å omstille oss til nye tider. Det er det viktigste av alt ved inngangen til et nytt år. Jeg vil understreke at vi som landsdelens største tilbyder av finansielle tjenester, skal gjøre det vi kan slik at virksomheter og folk tilføres nødvendig kapital for å sikre fortsatt vekst og utvikling på Sør- og Vestlandet. Landsdelen har vist at den består av utrolige mennesker med sterk vilje og evne til å utrette det som i utgangspunktet oppleves som umulig.

Hoved- punkter fra undersøkelsen

1

Optimismen får feste

Bedriftene rapporterer om gradvis bedring i nåsituasjonen og indeksen (51%) er litt over nøytralt. Den markerte bedringen i bedrifters forventninger fra forrige måling fortsetter. Hovedindeksen er uendret på 54%, dvs. at det er flere bedrifter som venter oppgang enn nedgang det kommende året.

2

Nedgangen avtar i oljeindustrien

Bedrifter med høy oljeeksponering venter fortsatt nedgang i omtrent samme omfang som på forrige måling. Indeksen er på 43%. Mer diversifiserte oljebedrifter viste klar bedring på forrige måling og har holdt seg tilnærmet uendret (54%).

3

Fortsatt regionale forskjeller

Rogaland har høyest oljeeksponering. Agder og Hordaland har en del oljebedrifter, men mer diversifisert med større andel næringsliv som nyter godt av svak kronekurs (sjømat, tradisjonell eksport og turisme). Utsiktene fortsatt mest positive i Hordaland og Agder, og nær nøytrale i Rogaland.

4

Stabil til økende sysselsetting

Bedriftenes planer for antall ansatte er litt ned fra forrige måling (hvor den steg kraftig fra våren 2016). Indeksen er på 52% og indikerer stabil/litt oppgang i sysselsettingen (og stabil arbeidsledighet) det kommende året.

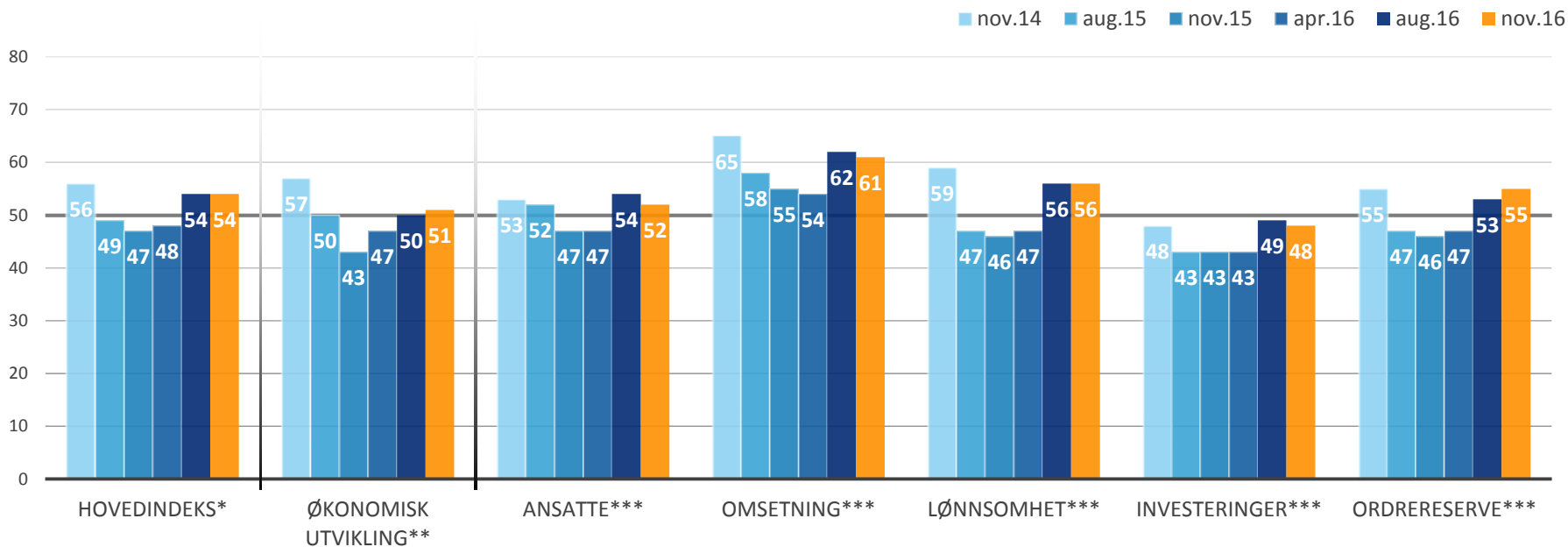
5

Oppgang i ordresreserve – bedre lønnsomhet

Noen av indikatorene i undersøkelsen kan kaste ekstra lys over vendepunkter i konjunkturutviklingen. Indeksen for ordresreserve stiger fra 53 til 55%. Et flertall av bedriftene venter altså økte ordreserver, særlig innen industri og varehandel. Bedriftene venter også bedring i lønnsomhet (indeksen er uendret på 56%). Dette gjenspeiler at bedriftenes tiltak for å bedre lønnsomhet ventes å gi resultater.

Konjunkturbarometeret oppsummert

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

* Hovedindeks er gjennomsnitt av seks delindikatorer. ** Økonomisk utvikling de siste 12 måneder. *** Forventning neste 12 måneder

Optimismen får feste

- **Bedriftene venter oppgang.** Hovedindeksen er uendret på 54% fra forrige måling. Det er således et flertall (54%) av bedriftene som venter vekst, mens et mindretall (46%) venter nedgang. Alle delindikatorne har holdt seg på omtrent samme nivå (+/- 2 poeng) som ved forrige måling.
- **Nåsituasjonen bedrer seg gradvis.** Den økonomiske utviklingen de siste 12 måneder har bedret seg litt fra forrige måling. Indeks har steget fra 50 til 51%. Det laveste nivået ble målt fjerde kvartal 2015 da indeksen var 43%.
- **Stabil sysselsetting neste 12 måneder.** Bedrifter venter stabil/litt vekst i sysselsetting. Indeksen er noe lavere enn ved forrige måling. Indeksen har gått fra 54 til 52%. Større bedrifter venter en reduksjon i antall årsverk.
- **Av delindikatorne er det forventet omsetning som er høyest.** Indeksen er nær uendret på 61%. I deler av 2016 har prisene steget mer enn normalt (inflasjonen i Norge er omkring 3,5%, dvs. høyere enn målet på 2,5%) og dette trekker opp indeksen.
- **Bedriftene venter bedre lønnsomhet.** Indeksen er uendret på 56%, dvs. at et flertall av bedriftene venter bedring i lønnsomhet. Dette har trolig sammenheng med den nevnte prisøkningen, samt at bedrifter har tatt markerte grep for å bedre lønnsomhet gjennom kostnadskutt.
- **Bedriftene melder om nær uendret investeringsnivå det kommende året.** Indeksen er nær uendret på 48%. Fortsatt nedgang i oljeinvesteringer (og overkapasitet) trekker ned, samt usikkerhet i markedet i rask endring.
- **Bedriftene venter oppgang i ordreservene.** Indeksen har steget fra 53 til 55% og dette lover godt for aktiviteten framover. Høyest vekst innen industri (61%) og varehandel (57%). Deler av oppgangen skyldes lavt nivå våren 2016.

**PÅ SIKT
SKAL VI BLI ET
«UNICORN»**

Lars Ropeid Selsås,
CEO, Boost AI

De skriver et teknologieventyr

Roboten James skal gjøre denne gjengen rike. Bankroboten kan betjene kunder døgnet rundt.

Det er ingenting å si på stemningen i lokalene til Boost AI, som holder hus hos SpareBank 1 SR-Bank i Petroleumsveien på Forus. Dagene før vi er innom, har stort sett «alle» mediene av betydning vært på besøk for å omtale roboten James. Historien om James + SR-Bank kledde like godt hele framsiden på Dagens Næringsliv. Siden har det vært fyr i teltet.

-Telefonen har knapt stått stille, sier Henry Iversen, en av selskapets grunnleggere.

-Oppmerksomheten i mediene har gjort at selskaper vi tidligere har snakket med, som har vært sånn passelig interessert, plutselig er kjempeinteressert og vil komme i gang med en gang. Travelt og veldig kjekt, for vi har stor tro på prosjektet, fortsetter Iversen.

Roboten Boost AI har utviklet gir automatiserte og korrekte svar på spørsmål til bankens chattekanaler basert på algoritmer. James takler skrivefeil og dialektbruk, roboten leser setninger og leser ord for ord slik som vi mennesker. Litt lenger fram i tid, vil den også tolke tale.

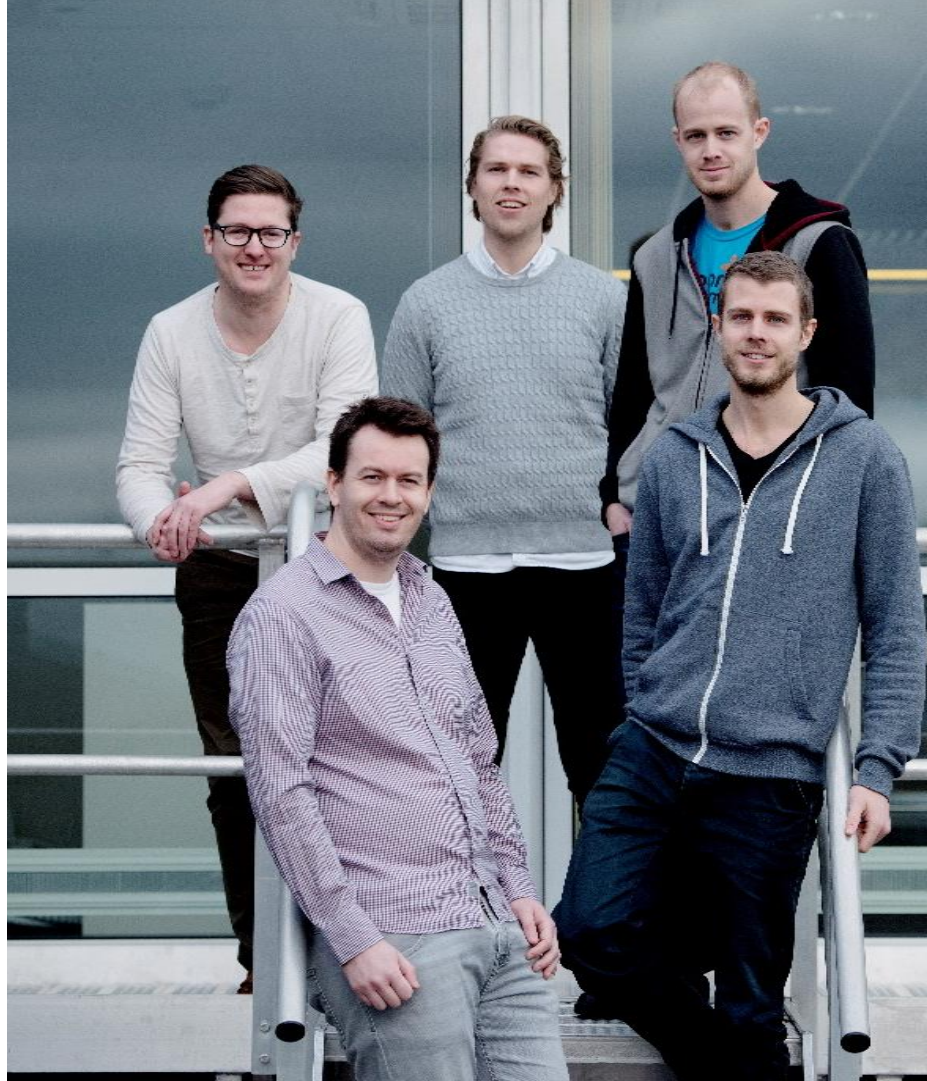
Foreløpig har selskapet signert en årlig avtale på to millioner kroner med SpareBank 1 SR-Bank, som ble kjent med Boost AI gjennom Gründerhuset til banken.

-Vi har ikke sett noe system som svarer på en slik måte som denne roboten. Roboten blir smartere og smartere jo mer den blir brukt, den har kunstig intelligens. Vi har store forventninger til roboten, som har fått navnet Banki hos oss, sier Glenn Sæther, konserndirektør for forretningsstøtte og utvikling i SpareBank 1 SR-Bank.

Flere av «fedrene» til James har tidligere jobbet i Silicon Valley. Blant dem er CEO Lars Ropeid Selsås, som er tilbake i Stavanger-regionen etter tre år i USA.

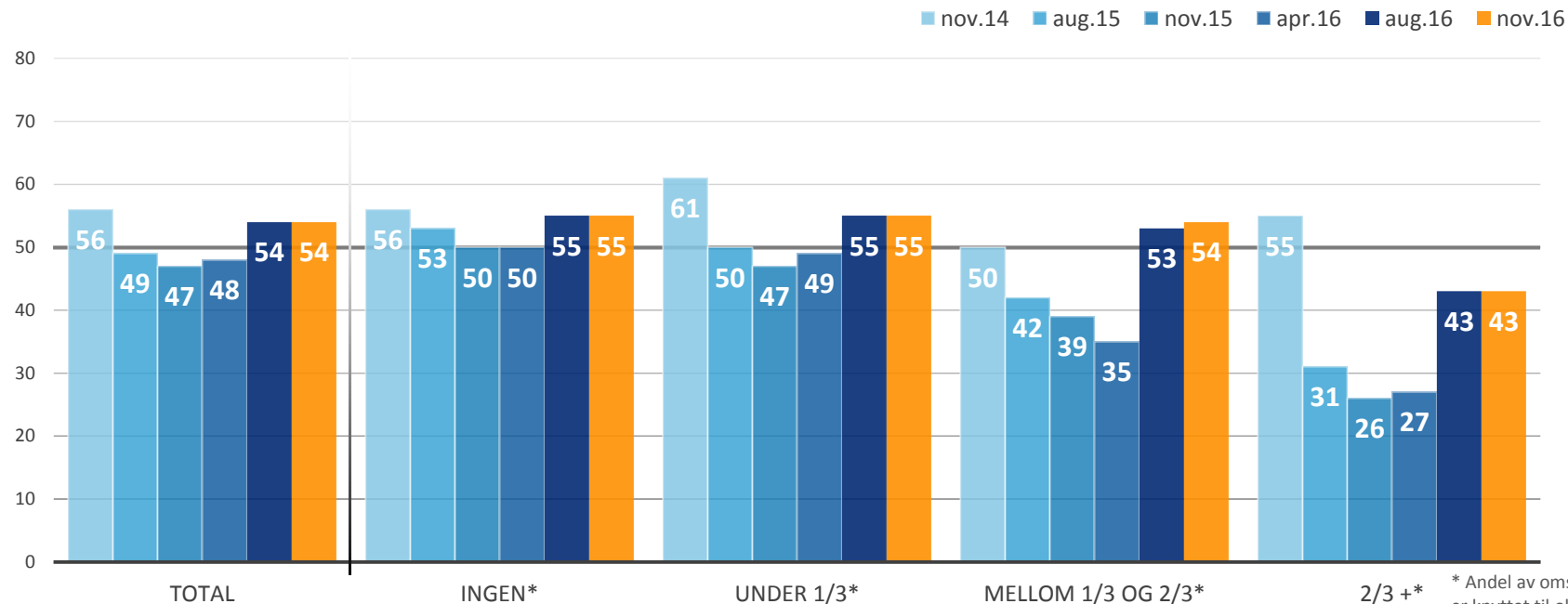
-Jeg tror dette selskapet er verdt mellom 200 og 300 millioner kroner i dag. På sikt skal vi bli et «unicorn», sier Selsås til Dagens Næringsliv.

Opp hva er så et «unicorn»? Et selskap i Silicon Valley som med markedsverdi på over en milliard dollar. En skikkelig boost, altså ...

Forventningen blant bedriftene etter oljeeksponering

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

2

Nedgangen avtar i oljeindustrien

Nedgangen avtar i oljeindustrien

- **For oljetunge bedrifter, de med mer enn 2/3 av omsetningen knyttet til olje, er indeksen uendret på 43%.** Dette er under det nøytrale nivået (50) og gjenspeiler at det er et flertall av bedriftene som venter nedgang. Nivået er likevel bedre enn våren 2016 da indeksen var under 30. Dette indikerer at oljenedgangen begynner å flate ut. Blant delindikatorene for disse bedriftene er det særlig nåsituasjonen (på lave 28%), sysselsetting og investeringer som trekker ned, mens ordresreserve, lønnsomhet og omsetning trekker opp.
- **Det har vært krevende de siste årene. Samtidig har disse bedriftene forbedret konkurransekraften og vist god omstillingsevne i denne perioden.** Mange oljebedrifter er nå lønnsomme med en oljepris på omkring 50 dollar pr fat.
- **For mer diversifiserte oljebedrifter, dvs. de med mellom 1/3 og 2/3 av omsetningen fra olje, er indeksen tilnærmet uendret på 54%.** Det er således et flertall positive bedrifter. Dette gjenspeiler at de har klart å justere driften og kostnader, og omstille seg til nye markeder, slik at utsiktene har klatret fra nedgang våren 2016 til positivt terreng ved utgangen av 2016.
- **For bedrifter lav oljeeksponering (under 1/3 av omsetningen) og de med ingen oljeeksponering er indeksen stabil på 55%.** Disse bedriftene venter oppgang på bred front. Investeringer trekker ned med en indeks på omkring 50%.

TILBAKE PÅ 2007- KOSTNADER

Arne Sigve Nylund,
Konserndirektør, utvikling og produksjon
på norsk sokkel, Statoil

Tilbake på 2007-kostnader

Arne Sigve Nylund mener Statoil har styrket sin konkurransekraft betydelig gjennom 2016. Kostnadene er nå på sitt laveste nivå siden 2007.

-Statoil har gjennom hele året arbeidet systematisk for å styrke lønnsomhet og konkurranseevne. Dette har gitt resultater i våre rapporterte kostnadstall nå er på det laveste nivået siden 2007. I tillegg er inntektsiden styrket av god oppetid ved feltene våre, sier Arne Sigve Nylund, konserndirektør for utvikling og produksjon på norsk sokkel i Statoil.

-Vi har videre vært i stand til å ta investeringsbeslutninger for nye prosjekter, som for eksempel Trestakk, selv om oljeprisen har vært på 40-tallet. Vi har modnet ikke-sanksjonerte prosjekter og med det bedret planer for Johan Castberg og Johan Sverdrup fase 2, for å nevne et par eksempler.

2016 var preget av lavere olje- og gasspriser og betydelig omstilling. Bransjen generelt – og Statoil spesielt – har også vært preget av en av de verste ulykkene på norsk sokkel.

-Helikopterulykken på Turøy, hvor 13 personer mistet livet, var en av de verste ulykkene på norsk sokkel noen sinne. Den satte – og setter fortsatt – sitt preg på selskapet vårt. For Statoil har det vært viktig å konsentrere oss om sikker og effektiv drift, forbedringsarbeidet som vil gi et mer effektivt organisasjon, samt utvikling og modning av vår prosjektportefølje. Det har gitt framgang på flere parametere som kostnader, effektivitet og produksjon. Selv om de underliggende faktorene vi kontrollerer har vært gode, har lav olje- og gasspris preget selskapets finansielle resultater, forklarer Nylund.

Omstilling handler også om nye energiformer. I juni 2015 etablerte Statoil et nytt forretningsområde, Nye Energiløsninger. Mandatet er to-delt; å bidra til å redusere utslippene fra kjerneproduktene olje og gass, og å bygge en lønnsom fornybarportefølje.

-Dette forretningsområdet har hatt fremdrift i 2016 med produksjon fra offshore-vindparkene Sheringham Shoal (UK), hvor vi vil overta operatøransvar i 2017, utbygging av Dudgeon (UK), inntreden i Arkona (Tyskland) og bygging av neste trinn av vårt eget Hywind-konsept (flytende vindmøller), sier Nylund.

**2016 VAR
VANSKELIG.
2017 BLIR NESTEN
LIKE TØFT.**

Bjarte Fosse,
Konsernleder, Kolos Group AS

CPPHOLD AF									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
PROJEKT									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
MANITRONS TOR FRE									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
GENERELL IN									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
HENDELSE									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
TILTAK									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Slo seg sammen for å møte fremtiden

Kolos AS ble resultatet da Otic AS, K. Lund Offshore Løft AS og Fours AS slo seg sammen. Selskapene hadde samarbeidet i flere år. Sammenslåingen var en naturlig utvikling med tanke på videre vekst.

-Det hadde vært riktig uansett, men med tanke på nedgangen i olje og gass markedet de siste årene, viser den seg nå enda viktigere enn vi så. Det hadde vært betydelig tøffere å stått alene med tre selskaper, sier Bjarte Fosse, konsernleder i Kolos Group AS med virksomhet på Sola og på Frekhaug nord for Bergen.

Kolos er en komplett leverandør av tjenester knyttet til løfteoperasjoner onshore og offshore. Selskapet lager løfteutstyr, tilbyr inspeksjon og sertifisering, engineeringstjenester, opplæring og rådgivning. I tillegg har selskapet en utstrakt virksomhet knyttet til marine operasjoner som fortøyning og ankringsanalyser, riggflytt og fartøyskontroll.

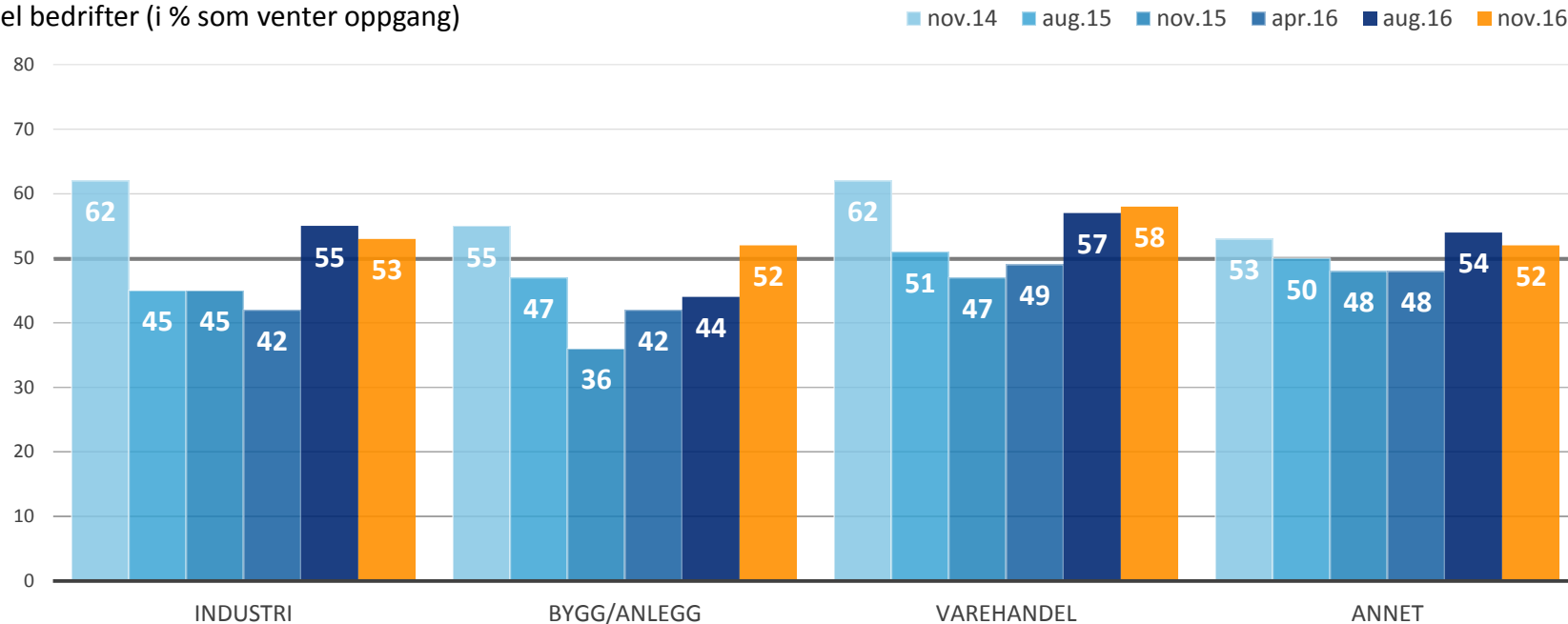
-Vi har i flere år satset også på andre markeder enn olje og gass, først og fremst kraft/energi og havbruk. Vi har heller ikke kastet oss på «prisdumpingen», som har vært utstrakt det siste året, til et uforvarlig nivå. Dette har demmet opp for noe av den negative utviklingen i oljebransjen. 2016 var vanskelig. 2017 blir nesten like tøft, tror Fosse, som påpeker at det synes å gå noe bedre nå, enn da det var mer eller mindre nattsvart for et år siden.

-Det merker vi først og fremst på at vi ikke lenger mister ordrene vi først har fått. Det virker som om «panikken» i markedet er avtagende. Ordremengden er relativt stabil nå – og vi har stor tro på at den skal øke i tiden framover. Det er mye snakk om innovasjon for tiden. Dette er selvsagt viktig, men det er like viktig å holde fokus på kjernevirksomheten: Best mulig jobb for kunden, til riktig pris. Back to basic, altså, sier Bjarte Fosse, på telefon fra bilen et sted mellom Stavanger og Bergen.

Forventninger i ulike bransjer

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Markert bedring blant bedrifter innen bygg og anlegg

Markert bedring i bygg og anlegg, særlig i Rogaland

- **For bygg og anlegg har indeksen steget fra 44 til 52%. Det er således flere positive enn negative bedrifter innen bygg og anlegg for første gang siden november 2014.** Deler av økningen skyldes høyere aktivitet i Rogaland, trolig knyttet til infrastruktur, samt at nedgangen i boligbygging har flatet ut. Rogalandsbedrifter innen bygg og anlegg har hatt en markert oppgang (fra 35 til 48%). Oppgangen på Agder (52 til 59%) og Hordaland (fra 47 til 52%) har vært mer moderat, men indeksen er på bra nivå. Bygg og anlegg har noe større sesongmessige svingninger enn andre sektorer. Tallene må derfor tolkes med noe varsomhet.
- **Industribedrifter har opplevd en liten nedgang i forventninger fra 55 til 53%, men er fortsatt på den positive siden.** Nåsituasjonen trekker ned (fra 51 til 43%) og investeringer dempet (fra 50 til 46%). Planer for årsverk nokså stabilt (fra 51 til 49%). Omsetning litt opp (fra 62 til 64%), lønnsomhet fortsatt bra (60 til 57%) og gledelig at ordresreserve øker fra 58 til 61%
- **Varehandelsbedrifter venter vekst og indeksen har steget fra 57 til 58%.** Optimismen blant varehandelsbedrifter skyldes blant annet forventninger om økt omsetning (fra 68 til 69%), som igjen kan skyldes prisvekst.
- **Andre sektorer er nokså stabilt. Indeksen er litt ned fra 54 til 52%. Planer for årsverk har hatt samme utvikling (fra 54 til 52%).** Nåsituasjonen er uendret på 50%. Forventet omsetning trekker opp, lønnsomhet og ordresreserve er omtrent nøytralt (53%), mens investeringsplanene er nedjustert (fra 53 til 47%).

**OFFENTLIGE
PROSJEKTER ER
AVGJØRENDE
FOR OSS**

Sissel Leire,
Eier og styreleder, Kruse Smith

« Offentlige prosjekter er avgjørende for oss

I mars starter Kruse Smith byggingen av ny E 18 på strekningen Tvedestrand – Arendal. Kontrakten er verdt 380 millioner kroner.

-Infrastrukturprosjektene er kjempeviktige i tiden vi er inne i nå. Vi er glade for jobben vi har vunnet på E 18. Det samme gjelder prosjektene vi har i Sømmevågen og med Hundvågtunnelen. Disse prosjektene bærer anleggsdriften vår, sier Sissel Leire, eier og styreleder i Kruse Smith.

Selskapet er en av landets ledende entreprenør og eiendomsutvikler. I 2015 omsatte Kruse Smith for 4,2 milliarder kroner. Hovedtyngden av virksomheten er i Rogaland og Agder. Selskapet er etablert i Bergen – og har betydelig virksomhet på Østlandet.

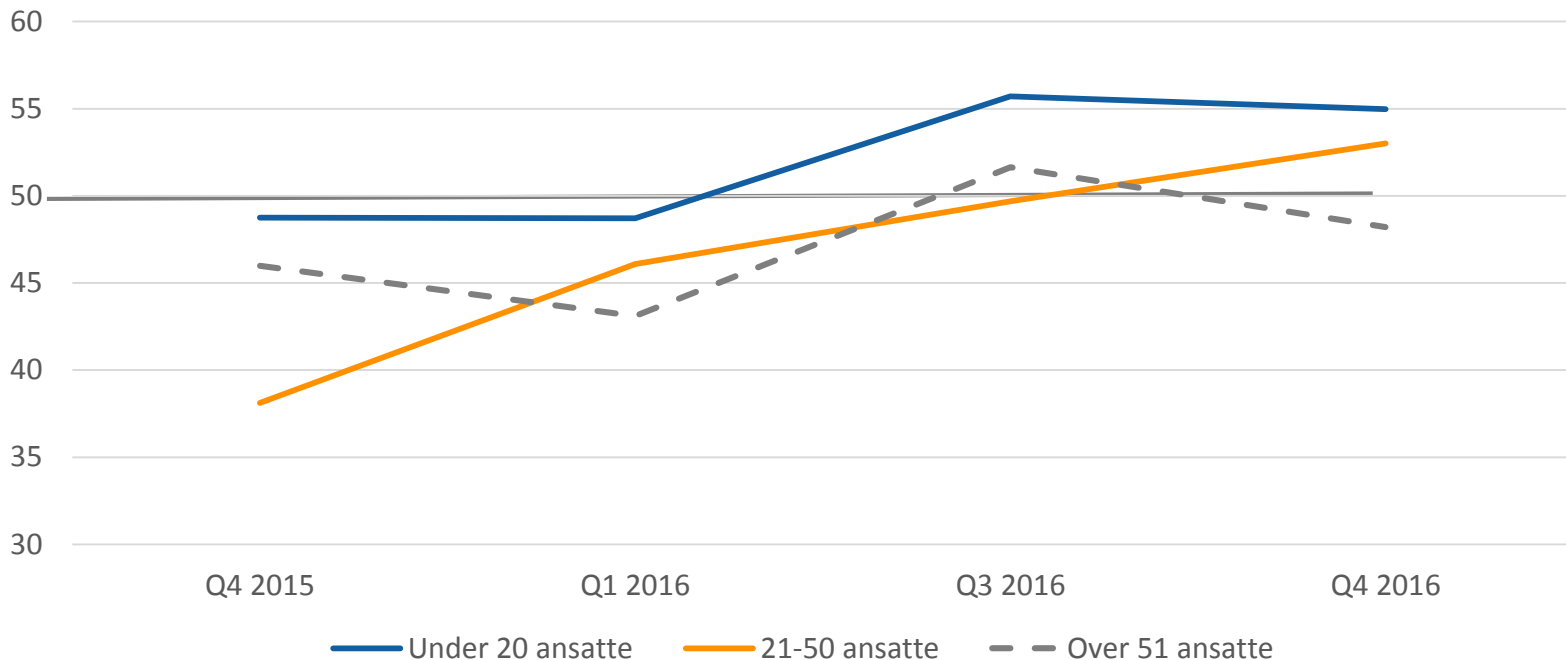
-Styrken vår er at vi er i forskjellige markeder. Kombinasjonen av bygg og anlegg, pluss geografisk spredning på prosjektene våre, er avgjørende. Boligprosjektene på Østlandet har solgt svært bra, mens det i hovedsak har gått trått i Stavanger-regionen. Når vi ikke får solgt ut prosjektene, kommer vi heller ikke i gang med nye. Det har også vært viktig for oss å etablere oss i Bergen, hvor markedet er i bedring, både for bygg og anlegg, sier Leire.

Hun mener totalmarkedet for bygg og anlegg har blitt gravis bedre gjennom høsten, men spår også et krevende 2017.

-2017 vil for oss handle om å jobbe enda smartere. Digitalisering og effektivisering av prosessene våre – og styrking av grønn konkurransekraft, skal resultere i bedre marginer i et marked med høy konkurranse. Kruse Smith har investert mye i ny kunnskap. Nå skal vi se effektene av dette internt.

Forventningen blant bedriftene etter størrelse

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Noe opp blant mindre bedrifter. Noe ned blant større.

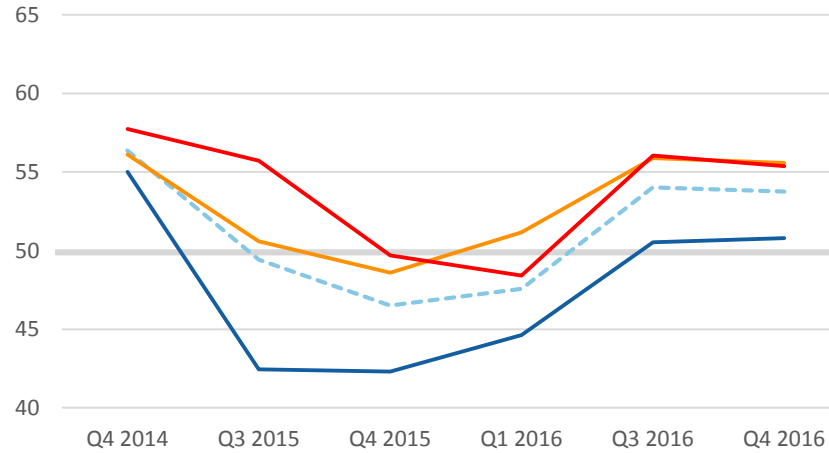
3

Fortsatt regionale forskjeller

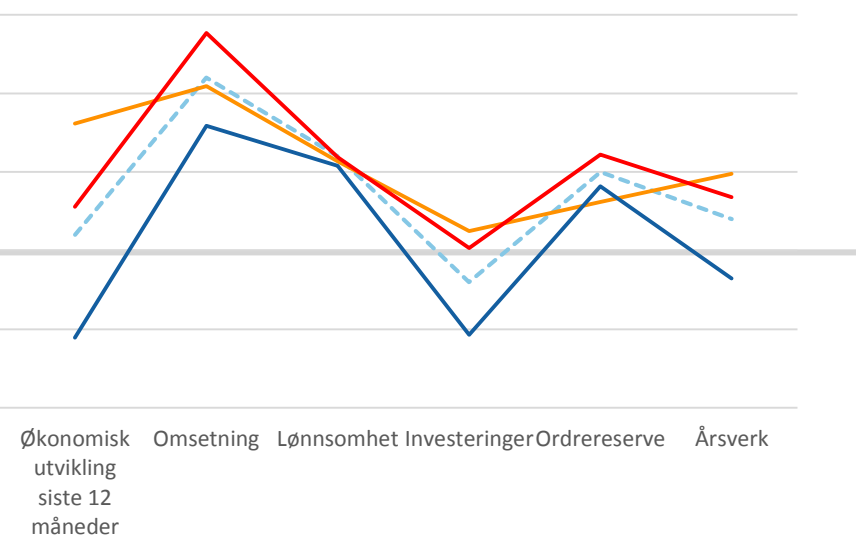
(Rogaland, Hordaland og Agder)

Indekser for fylkene

Hovedindeks (siste 2 år)

Delindekser (per siste måling i november 2016)

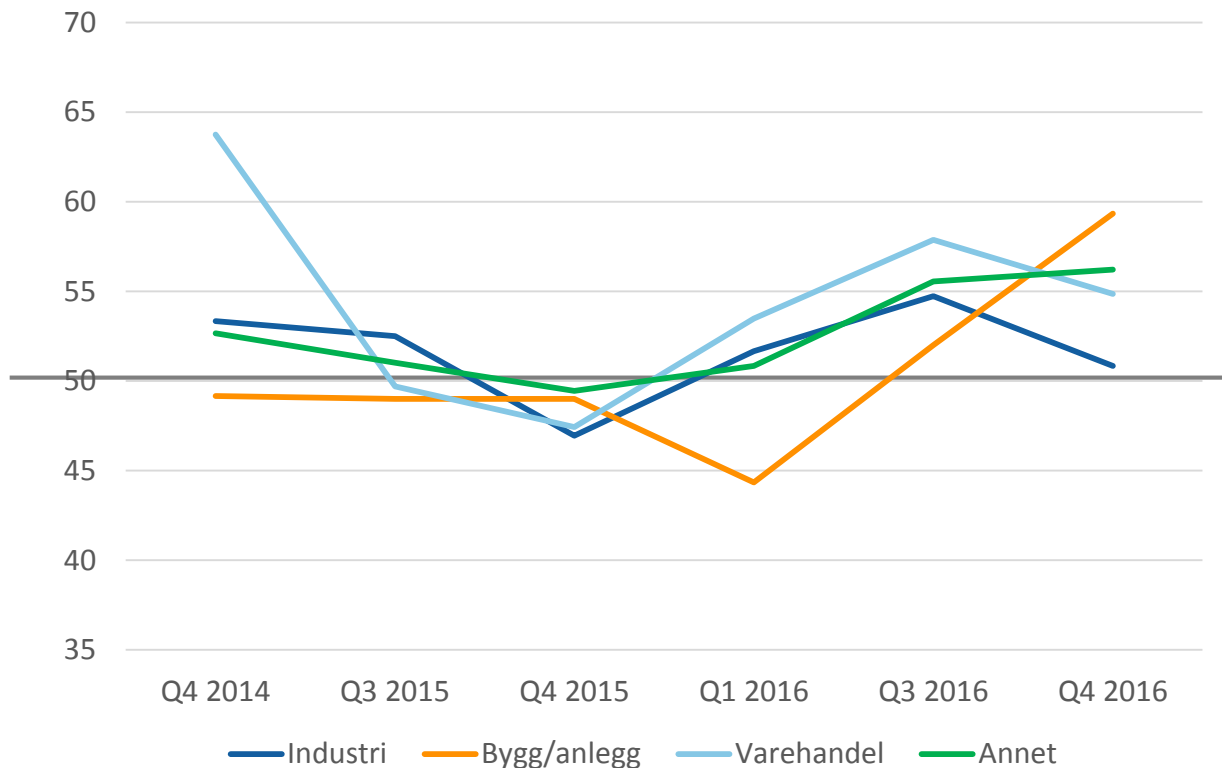

--- Totalt — Agder — Rogaland — Hordaland

Fortsatt regionale forskjeller

Forventningen blant bedriftene i Agder per bransje

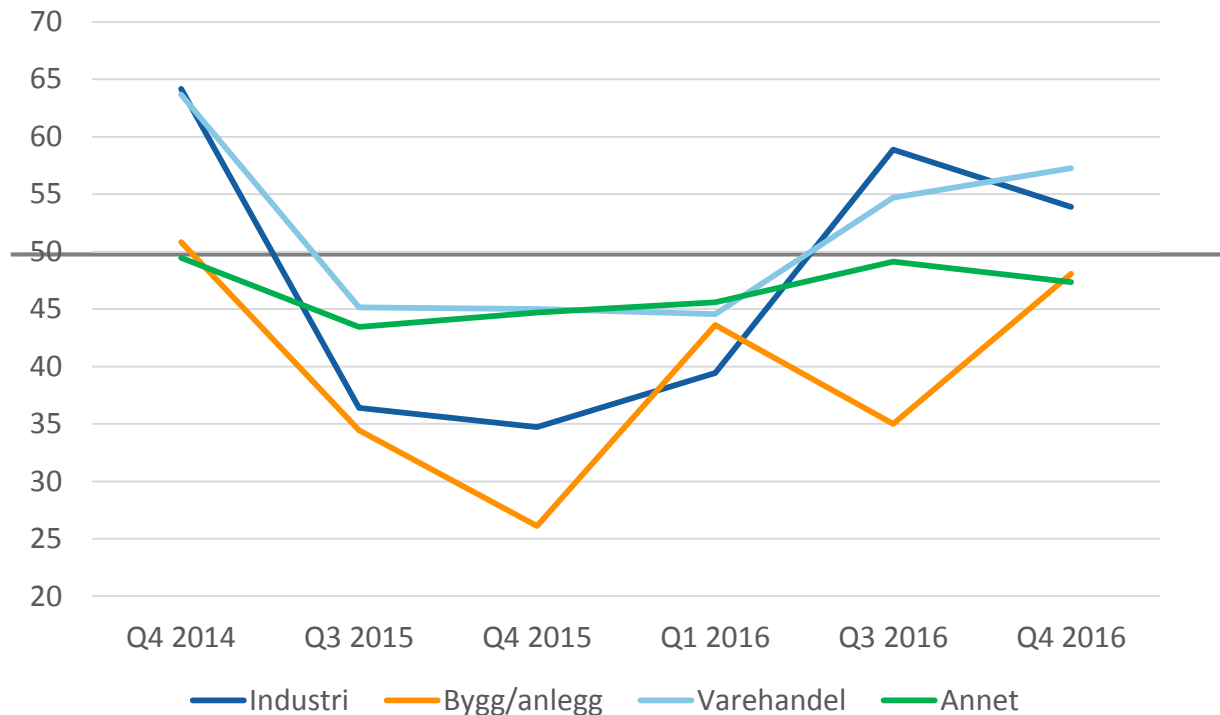
Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Nokså jevnt og oppgang i alle bransjer

Forventningen blant bedriftene i Rogaland per bransje

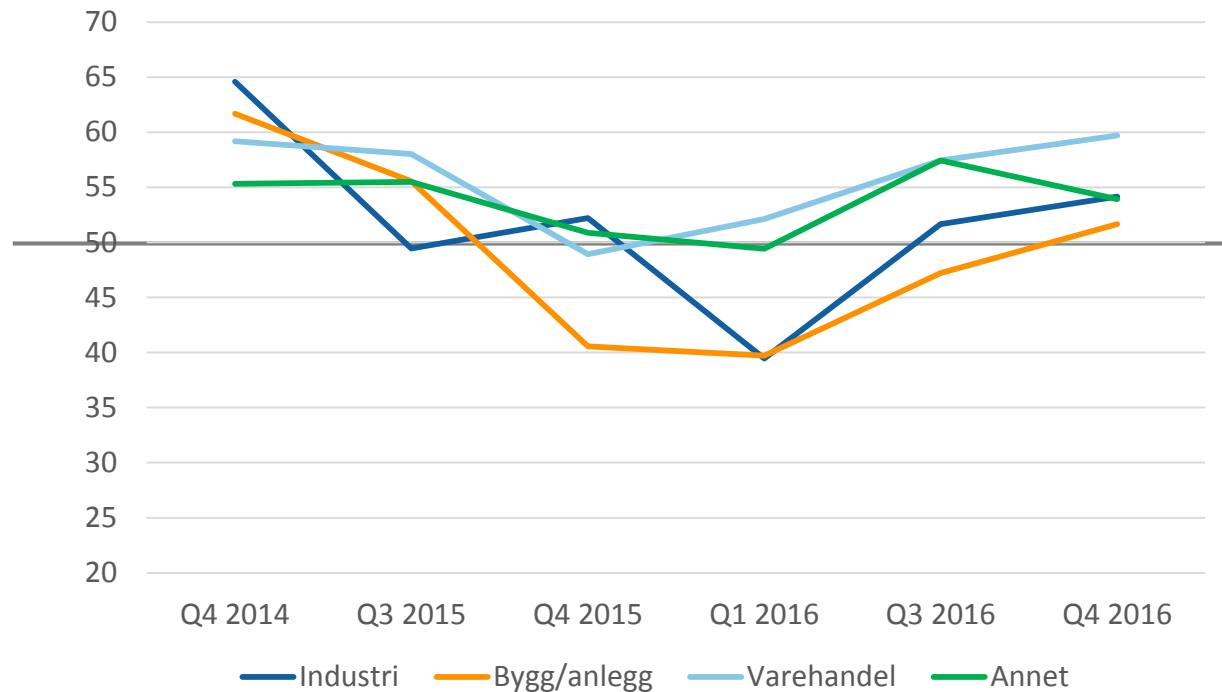
Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Stor oppgang i bygg og anlegg

Forventningen blant bedriftene i Hordaland per bransje

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Vekst i alle bransjer, men noe lavere for «annet»

TETT MERD – STØRST I VERDEN

Atle Presthaug,
Daglig leder,
Aquafarm Equipment AS

Tett merd – størst i verden

Her bor 200.000 oppdrettslaks i de mest miljøvennlige omgivelsene som finnes. Tanken er verdens største i sitt slag – og gir resultater gründerne bare drømte om.

-Redusert dødelighet, lavere forfaktor og fisk som vokser raskere enn vi våget å tro. I tillegg samler vi opp 70 prosent av avfallet, mens en tradisjonell merd slipper ut alt, forklarer Atle Presthaug, daglig leder i Aquafarm Equipment AS.

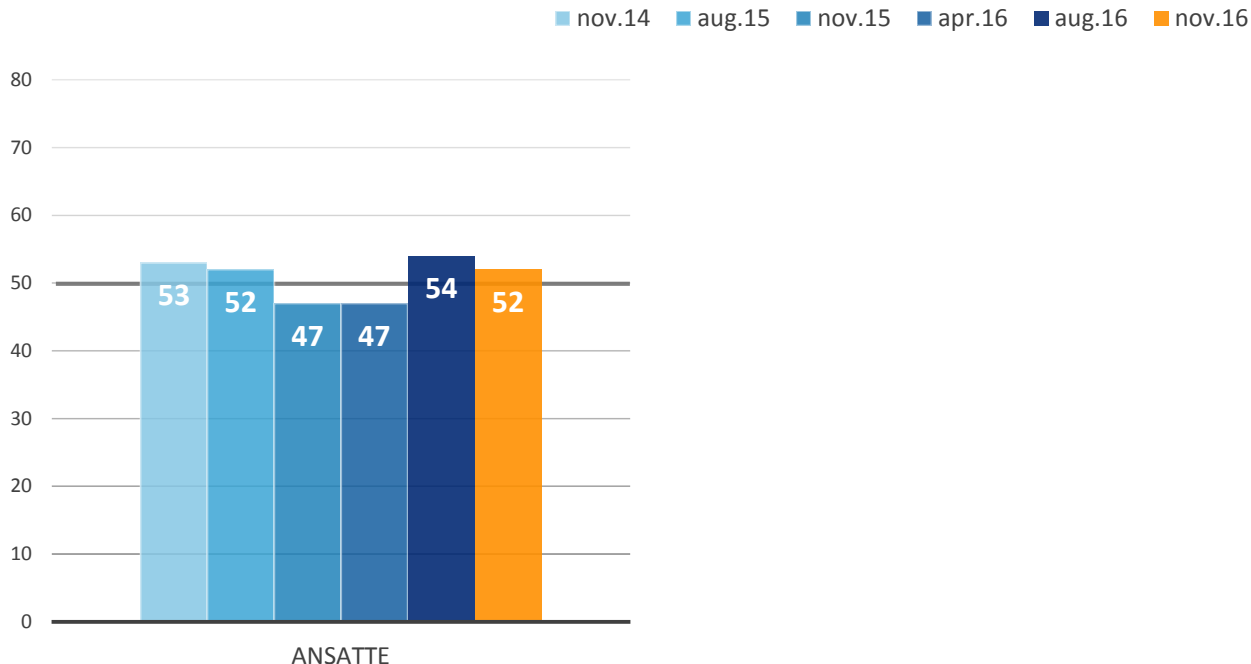
Haugesund-selskapet sjøsatte sin første lukkede oppdrettsmerd i 2013. Nå har nummer to vært i drift noen måneder, etter at den første fikk et meget ublidt møte med stormen «Nina» og må repareres. Det er Marine Harvest som drifter anlegget i Skånevik i Etne kommune med en leieavtale på 5+5 år.

Merden er 40 meter i diameter og 20 meter dyp. Den rommer 21.000 kubikkmeter med vann og rommer rundt 200.000 smolt/laks opptil 1 kilo.

-Vi har to klare mål for 2017. Det første handler om finansiering. Nå har vi drevet utvikling siden ideen og selskapet siden 2011. Det koster penger. Mål nummer to er å få egen utviklingskonsesjon, slik at vi på egenhånd kan ha fisk i merden, gjøre hele prosessen fra a til å. Marine Harvest har fisken til den er 1 kilo i merden, vi ønsker å teste ut til 5 kilo for å gjøre bruken av denne typen merd enda mer konkurransedyktig, sier Presthaug.

Bedriftene planlegger med flere ansatte

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

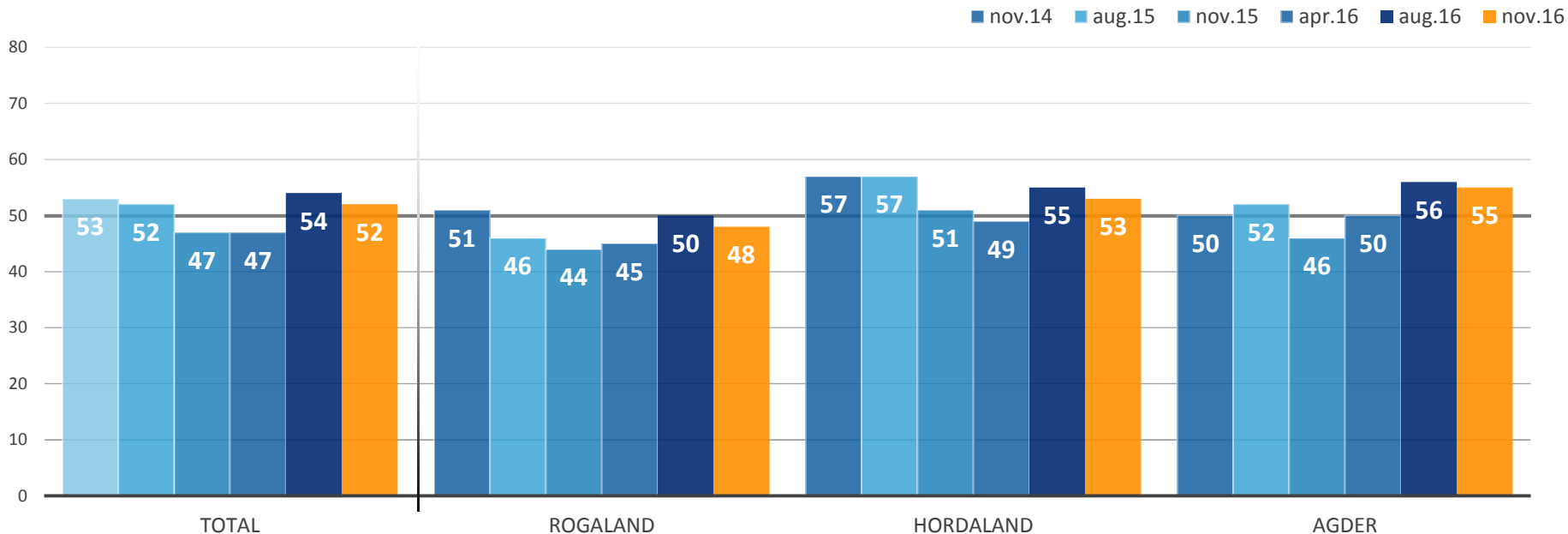

4

Stabil til økende sysselsetting

Bedriftenes planer for antall ansatte - fylke

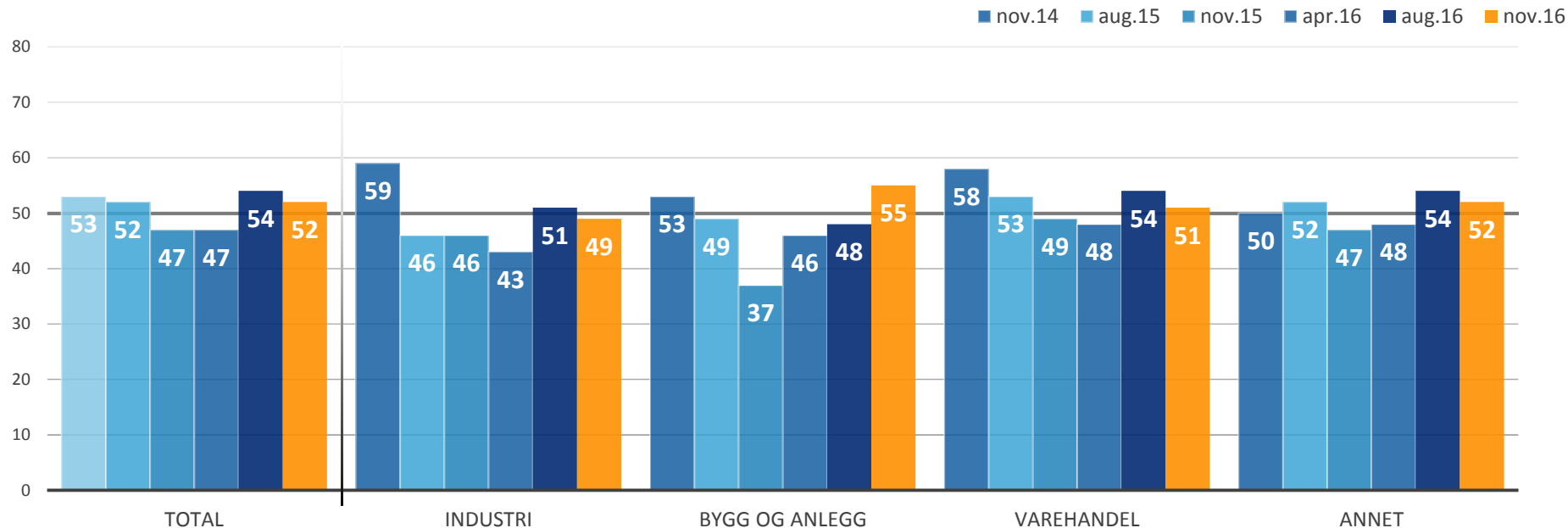
Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Forventningene til antall ansatte er svakt negative i Rogaland

Bedriftenes planer for antall ansatte - bransje

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

Nokså stabile planer for ansettelses hos ulike bransjer. Høyest innen bygg og anlegg (normalt er det mindre aktivitet på vinteren slik at dette er bra nivå)

HÅPER AT MYTER BLE KNUST I 2016

Hilde Berentsen,
Hotelldirektor,
Clarion Collection Havnekontoret

Håper at myter ble knust i 2016

Hotelldirektør Hilde Berentsen i Bergen mener det er en myte at Norge er et så steindyrkt ferieland – og at myten ble knust i fjor.

-Det har vært dyrt i Norge, jeg nekter ikke for det, men jeg tror at noe av dette også handler om hvilken historie som lever i markedet. Vi har en fantastisk natur, er trygge i forhold til store deler av verden, dessuten er vi ikke lenger så dyre. Det merker du selv når du ferierer i utlandet. Det er ikke lenger så stor forskjell på prisene på overnatting, mat, shopping i utlandet – og dem vi har hjemme, sier Hilde Berentsen, hotelldirektør på Clarion Collection Havnekontoret i Bergen.

Hotellet hun er sjef for ligger flott til, et steinkast fra kaikanten, som navnet også antyder. Hit strømmet turistene til i fjor, godt hjulpet av lav kronekurs og en mer urolig verden. Det ti år nye hotellet satte flere omsetningsrekorder i løpet av året, som samlet sett ble veldig bra, tross en bratt start med en oljebransje i pausemodus. Resultatet viser økning på antall solgte romdøgn, økning i snittpris og omsetning pr tilgjengelig rom (revpar) og en beleggspersent på 69. Havnekontoret merker økende optimisme i næringslivet. De merker også at en ny tendens, at internasjonale selskaper nå vurderer Norge som sted for internasjonale møter, kick off, kundearrangementer og liknende.

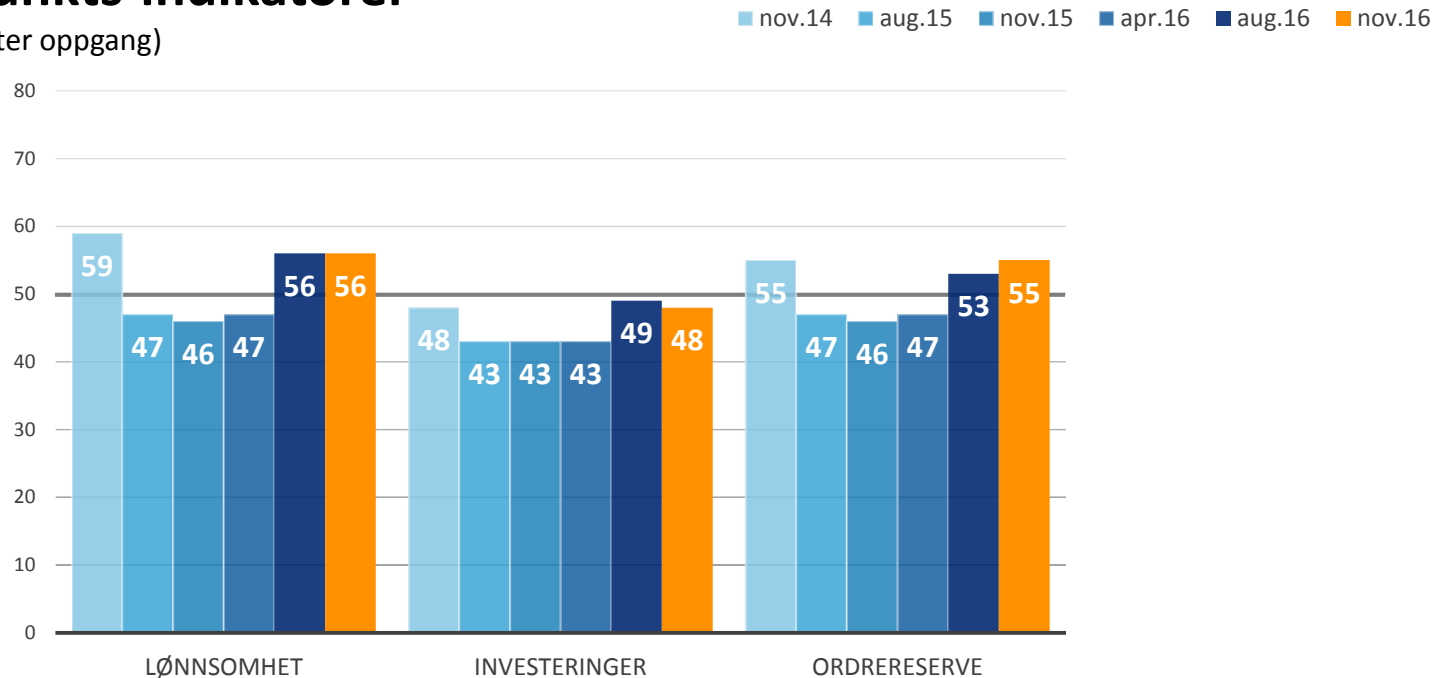
-Vi er mest spent på hvordan det norske markedet utvikler seg. Oljebransjen er selvfølgelig viktig, det samme er havbruk og maritim sektor. Vi jobber for å løfte turismen ytterligere, noe vi har stor tro på etter et godt 2016. Dessuten gjelder den samme, gamle regel som før; det viktigste vi kan gjøre, er å levere knallgod kvalitet til hver enkelt gjest. Da ønsker gjesten å komme igjen til oss. I 2015 hadde turistene på Vestlandet et totalforbruk på 15,1 milliarder kroner, og til sammen 5,7 millioner kommersielle overnattinger, ifølge tall fra Innovasjon Norge. Antall overnattinger på Vestlandet utgjør 18 prosent av det totale antall kommersielle overnattinger i landet, mens totalforbruket på Vestlandet utgjør 22 prosent av forbruket.

The background of the slide is an underwater photograph. It features a large, dark, textured rock formation on the right side, partially covered in green algae. The water is a deep green color, and there are some bubbles and light reflections visible. The overall scene is somewhat dim and has a natural, slightly grainy quality.

5 Oppgang i ordreserve – bedre lønnsomhet

Viktige vendepunkts-indikatorer

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

5 Oppgang i ordreserve – bedre lønnsomhet

Bedring i lønnsomhet og økende ordrerreserve

- Forventningene til lønnsomhet er positive og er på samme nivå som ved forrige måling.
- Forventningene til investeringer er marginalt ned fra forrige måling til 48% og er således nær nøytralt nivå.
- Forventningene til investeringer er lavest i Rogaland (45%). Oljenedgangen trekker ned. I Agder og Hordaland er forventningene nøytrale.
- Forventningene til ordrerreserve har økt fra 53 til 55%.

	2015	2016	2017	2018	2019-2022
Vekst i verdensøkonomien	3,2	3,1	3,4	3,2	3
USA	2,6	1,6	2,7	2,5	2
Eurosonen	2,0	1,6	1,5	1,25	1
Kina	6,9	6,6	6,25	6,0	5
Oljepris	50	45	55	55	60
Laksepris (spot), NOK per KG	42	62	55	50	50
Norsk økonomi					
BNP Fastlands-Norge	1	1	1,5	2	2
Arbeidsledighet (NAV)	3,0	3,0	2,9	3,0	3,0
Sysselsettingsvekst	0,3	-0,1	0,5	0,3	0,3
Oljeinvesteringer	-10	-16	-10	-2,5	0
NOK/USD	8,1	8,25	8,5	8,25	7,5
NOK/EUR	8,95	9,3	8,9	8,8	8,75
5 års swaprente	1,5	1	1,5	1,6	1,75
Styringsrente Norge	1,0	0,5	0,5	0,75	1,5
Inflasjon (KPI)	2,1	3,6	2,5	2,0	2,0
Regionen	2015	2016	2017	2018	2018-20
Arbeidsledighet Rogaland	3,4	4,6	4,7	4	3
Arbeidsledighet Hordaland	2,8	3,4	3,3	3	3
Arbeidsledighet Agder-fylkene	3,6	4	3,5	3,5	3,5
Sysselsettingsvekst Rogaland	-0,5	-1	0	0	0,5
Sysselsettingsvekst Hordaland	0	0	0,5	0	0,5
Sysselsettingsvekst Agder-fylkene	-0,7	-1	0,5	0	0,5
Boligpris Rogaland	-0,5	-4	2	2	2
Boligpris Hordaland	8	4	6	2	2
Boligpris Agder-fylkene	3,9	3	3	2	2
Leiepris næringseiendom Rogaland*	1575	-17	2	5	2
Leiepris næringseiendom Hordaland*	2000	-5	-5	0	3
Leiepris næringseiendom Agder*	1450	-2	0	1	3
Varehandel Rogaland	1,2	0	1	3	2,5
Varehandel Hordaland	3,6	2	2	3	2,5
Varehandel Agder-fylkene	3,2	3	2	3	2,5

VÅRE PROGNOSE

Dette er vårt viktigste fokus for 2017

Kari Holmefjord Vervik, Innovasjon Norge

Innovasjon Norge skal jobbe for å få mer eksport, både fra oljebransjen og andre bransjer i Rogaland, blant annet ved å gå gjennom forretningsmodellene til virksomhetene som vil ut. Vi kan bidra med kontorer i 30 land over hele verden – og lånefinansiering til bedriftene.

Atle Blomgren, IRIS

Det viktigste i 2017 er at oljebedriftene fortsetter å jobbe med effektivitet for å bli mer konkurransedyktige. Samtidig må vi fortsette arbeidet med omstilling mot nye næringer. Omstillingen i Rogaland vil ta mange år.

Gustav Svane, NAV

Vi skal jobbe knallhardt for at ledige får arbeid. Det er en rekke fylker som mangler arbeidskraft. Yrkesmessig og geografisk mobilitet er kjempeviktig. Arbeidsledigheten kommer til å øke noe de neste månedene ut fra sesongmessige variasjoner. Vi tror at ledigheten reduseres utover høsten 2017 – og at den er en del lavere enn i dag.

Ola Saua Førland, Greater Stavanger

Det gjøres et veldig solid arbeid på innovasjonsfronten i regionen. I 2017 forventer jeg å se resultater av de mange gode initiativene som nå skjer og at nye arbeidsplasser blir skapt.

Øystein Hansen, LO

Arbeidsledigheten er på et toppnivå og vi ser tendenser til at situasjonen blir betraktet som normalisert. Det bekymrer oss. Det ligger kjempestore utfordringer for mange tusen mennesker fram til utsiktene ser bedre ut i 2018.

Svein Olav Simonsen, NHO

Det viktigste er å få i gang de som står utenfor jobb, unngå store konkurser og få omstilling til å skje, slik at det skapes nye arbeidsplasser. Jeg tror 2017 kommer til å bli enda mer krevende år enn 2016, der mange bedrifter startet året med ordrer i bøkene. Nå opplever mange av de har skrapet til beinet. Det er jeg bekymret over.

Dette er Konjunkturbarometeret

Vi analyserer de viktigste driverne innen næringsliv og arbeidsliv i Rogaland, Hordaland og på Agder.

Barometeret er basert på en undersøkelse blant 600 bedrifter på Sør- og Vestlandet.

Analyse og innsikt basert på svarene gir forståelse for muligheter og utfordringer i nærings- og arbeidslivet.

Bedriftsundersøkelsen omfatter spørsmål om:

1. Økonomisk utvikling de siste 12 månedene
2. Bedriftenes forventninger neste 12 måneder
hva gjelder:
 - Årsverk
 - Omsetning
 - Lønnsomhet
 - Investeringer
 - Ordreserver

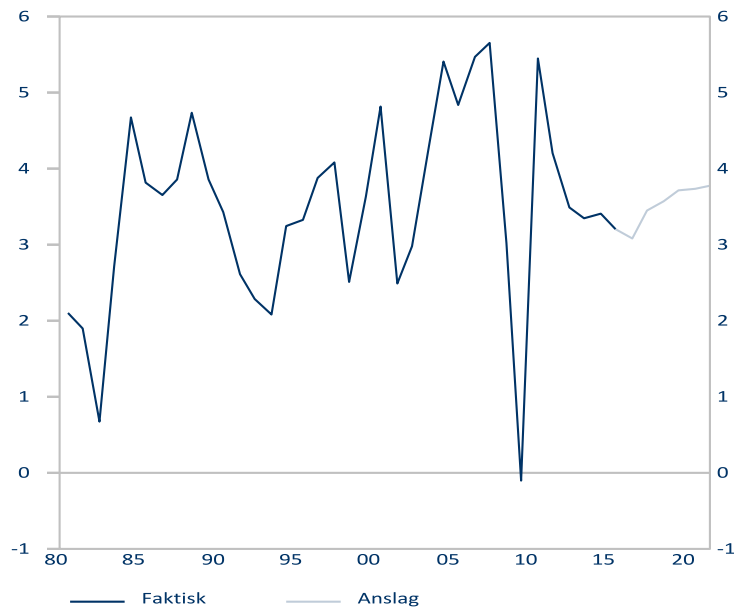
An aerial night photograph of a city, likely Stockholm, showing a dense network of streets and buildings illuminated by warm orange and yellow lights. Dark, winding water bodies are interspersed among the urban areas. A large, solid blue circle is centered over the image, containing white text and a small globe icon.

Og litt om
verden
rundt oss

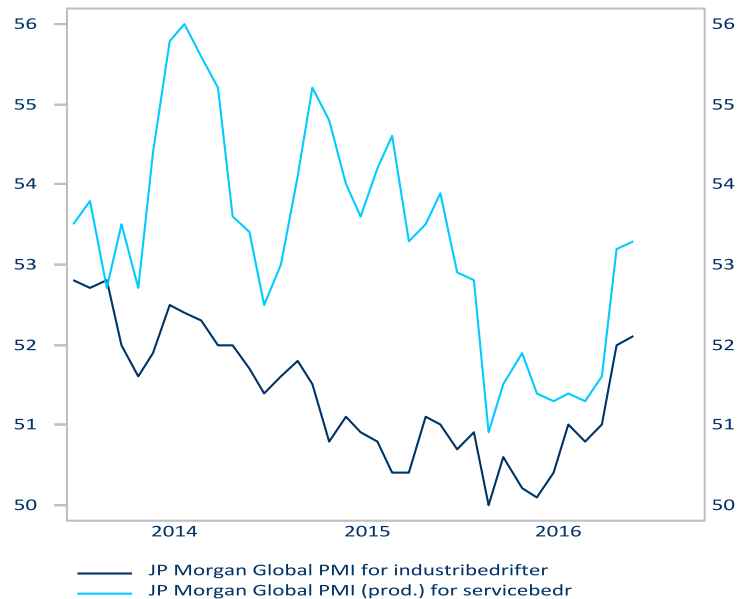
Lav vekst i verdensøkonomien – utsiktene for bedriftene på vei opp

Verdensøkonomien. BNP. Årlig endring. IMF anslag

Kilde: Thomson Reuters Datastream, SpareBank 1 SR-Bank

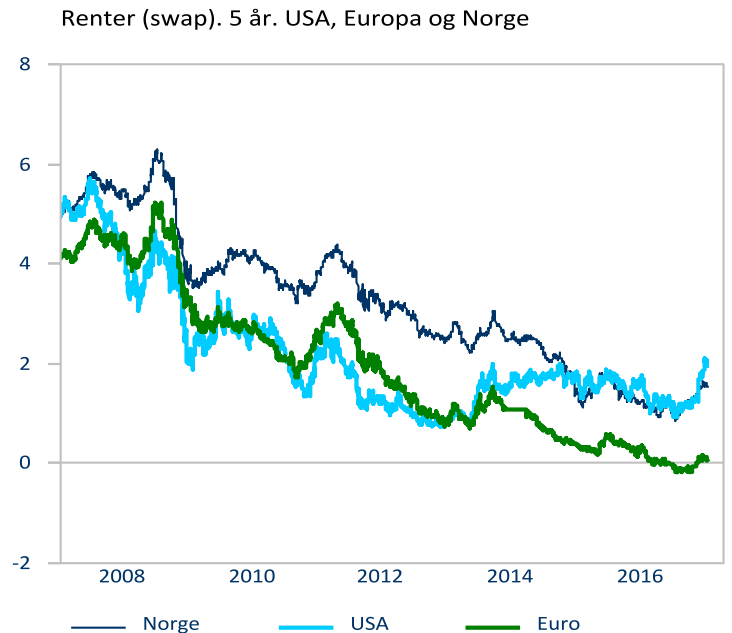
Verdensøkonomien. Stemningen blant bedriftene (PMI)

Kilde: Thomson Reuters Datastream, SpareBank 1 SR-Bank

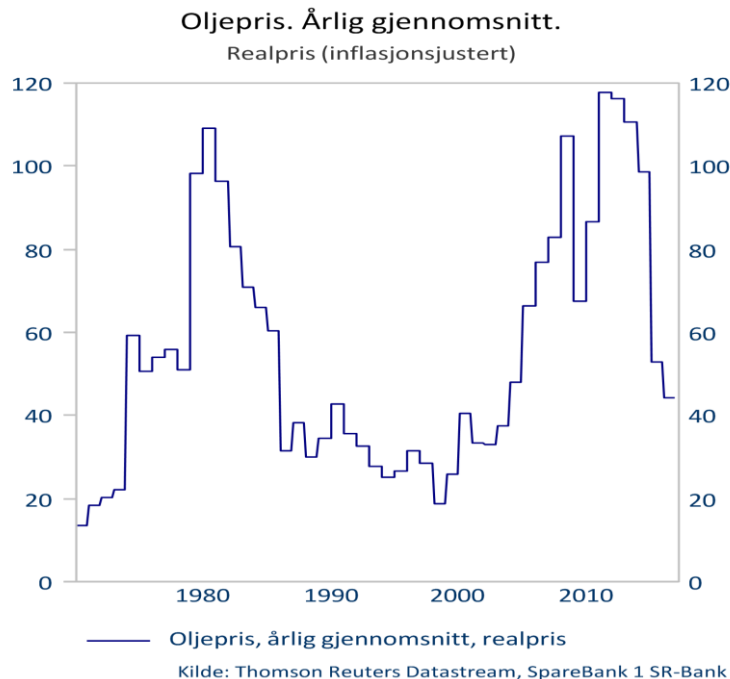
Trumps planer løfter USA

- I USA har den økonomiske veksten tatt seg litt opp i løpet av 2016. Trumps planer om økt aktivitet i USA løfter vekstanslaget for 2017
- I Europa er veksten lavere, men nokså stabil
- I Kina avtar den økonomiske veksten noe, men fortsatt i den høye enden omkring 6,5-7%

Kilde: Thomson Reuters Datastream, SpareBank 1 SR-Bank

Oljeprisen dempes av høy produksjon

- Historien illustrerer at oljeprisen svinger mye. Dagens situasjon kan minne om 1980- og 90-tallet med en periode med høy pris etterfulgt av lav pris. Høy og stabil prisvekst i 2011 til 2014 bidro til økt tilbud
- Utvinning av skiferolje øker tilbudet ytterligere
- OPEC-møtet i november 2016 resulterte i produksjonskutt, men usikkert om avtalen vil gi varig endring i produksjon og dermed prisen. De nærmeste månedene vil gi svar på om kuttet er troverdig.
- Saudi Arabia og andre i OPEC (Iran, Irak m fl) tar i større grad innover seg at oljealderen er tidsbegrenset og med tiden blir faset ut. Implikasjonen er trolig at de vil ønske å produsere nær maksimalt de nærmeste årene
- Paris-avtalen innebærer et skift bort fra fossile brensler

Bedrifts-undersøkelsen

Kyrre M. Knudsen, sjeføkonom

tlf. 938 83 518

kyrre.knudsen@sr-bank.no

